Handläggare
Johan Hyrén
Utbildningsledare
Institutionen för individ och samhälle

Mottagare
Utbildningsdepartementet
Skolenheten
Dnr U2026/01238

Remissyttrande: Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37)

Utbildningsdepartementet har anmodat Högskolan Väst att yttra sig över betänkandet Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37). Högskolan lämnar följande synpunkter, med särskilt fokus på förskollärarutbildning och kompetensförsörjning.

Kort sammanfattning utifrån innehållet i utredningen

Högskolan Väst är positiv till utredningens huvudsakliga inriktning. Vi tillstyrker regleringen av barngruppers storlek och personaltäthet, utökad allmän förskola samt satsningarna på forskning och kompetensförsörjning. Däremot behöver förslagen kompletteras med bindande krav på förskollärartäthet och konkreta utbildningsåtgärder. Högskolan stödjer barns rätt till språkutvecklande stöd, men menar att språkbedömningens tillförlitlighet och konsekvenser måste prövas innan en obligatorisk nationell modell införs. Vi delar utredningens bedömning att ett selektivt obligatorium inte bör införas på det redovisade underlaget.

Fördjupande kommentarer och ändringsförslag

Barngrupper och förskollärarkompetens

Högskolan Väst tillstyrker förslagen om högsta antal barn i en barngrupp och en lägsta personaltäthet. De föreslagna nivåerna framstår som rimliga, men bör inte beskrivas som vetenskapligt fastslagna optimala nivåer. Likvärdighet kräver också att resurser fördelas efter barnens behov. Minimikraven får således inte bli norm för vad som alltid är tillräckligt. Uppföljningen bör omfatta faktisk vuxennärvaro i barngrupp och kontinuitet under dagen, inte enbart antal heltidstjänster. Vi vill också uppmärksamma att treåringar flyttas från Skolverkets yngre ålderskategori till gruppen 3–5 år. Konsekvenserna av denna förändring behöver följas särskilt (s. 166, 170–174).

Högskolan Väst menar att regleringen bör kompletteras med ett bindande krav på förskollärartäthet. Utredningens mål om minst en förskollärare per barngrupp till 2033 bör omsättas i ett sådant krav, med en finansierad plan för genomförandet (s. 144–145). Barnskötare och övrig personal är viktiga i arbetslaget, men krav på utbildad personal säkerställer inte i sig tillgång till förskollärarnas särskilda kompetens. Denna blir än viktigare om arbetslagen ska genomföra kvalificerade språkbedömningar och omsätta resultaten i undervisning. Även formuleringen ”motsvarande kompetens” för språkstärkande insatser behöver preciseras så att ansvarsfördelningen blir tydlig (s. 313).

Kravet bör avse legitimerade förskollärare som är anställda och verksamma som förskollärare i den berörda barngruppen. Tjänstgöringsomfattning och faktisk tillgång behöver beaktas. En förskollärare bör vara en lägstanivå. Det är önskvärt att flera legitimerade förskollärare ingår i arbetslaget så att ansvaret inte blir alltför tungt för en enskild person (s. 172–173). Huvudmannen bör säkerställa kollegialt stöd och erfarenhetsutbyte, särskilt för den som är ensam förskollärare i arbetslaget. Nätverk inom och mellan förskolor behöver ges tid och resurser, men kan inte ersätta tillräcklig bemanning.

Kompetensförsörjning och förskollärarutbildning

Högskolan Väst tillstyrker en nationell kompetensförsörjningsstrategi, men menar att den behöver omfatta utbildningens faktiska kapacitet. Fler utbildningsplatser räcker inte om det saknas sökande, lärarutbildare eller utbildade VFU-handledare. Strategin bör därför innehålla finansierade åtgärder för rekrytering, genomströmning, validering och handledarutbildning samt geografiskt tillgängliga utbildningsvägar och möjligheter för yrkesverksamma att studera. Arbetsvillkor som gör att examinerade förskollärare stannar i yrket är lika viktiga (s. 144–147).

Insatserna behöver påbörjas redan nu. Mittuniversitetet uppmärksammar i sitt remissvar att utbildade förskollärare står utan anställning samtidigt som barnkullarna minskar (Mittuniversitetets yttrande 2026-10-27, s. 2). Det är problematiskt om denna kompetens går förlorad genom att förskollärare lämnar yrket, samtidigt som nya kompetenskrav skjuts på framtiden. Regionala skillnader behöver därför beaktas i både rekrytering och dimensionering.

Vad det gäller utbildningens innehåll behöver flerspråkig utveckling och svenska som andraspråk säkras i grundutbildning, VFU och fortbildning. Utredningen pekar själv på brister inom området (s. 252–253). Generella mål om kommunikation, språkutveckling och tidig läs- och skrivinlärning garanterar inte att denna kompetens behandlas tillräckligt. Inte heller examensbeskrivningen i SFS 2026:350 innehåller något uttryckligt mål om flerspråkig utveckling. Högskolan menar därför att detta behöver uppmärksammas särskilt i genomförandet av den reformerade lärarutbildningen.

Högskolan Väst stödjer att pedagogisk personal ska ha tillräckliga kunskaper i svenska. Här behöver man dock skilja mellan den egna språkförmågan, förmågan att bedriva språkutvecklande undervisning och arbetsgivarens ansvar för fortsatt kompetensutveckling. Lärosätena ansvarar för att examinera studenternas yrkesrelevanta språkförmåga och språkdidaktiska kompetens. Kartläggning av redan anställda behöver i sin tur kopplas till långsiktigt språkstöd och reella möjligheter till utbildning på arbetstid (s. 190–199).

Bedömningarna av personalens språkkunskaper måste vara rättssäkra och likvärdiga mellan huvudmän. Ett nationellt kartläggningsmaterial behöver därför vara vetenskapligt underbyggt och prövat samt kompletteras med tydliga kriterier och utbildning för dem som ska bedöma. Den anställde behöver få insyn i bedömningsgrunderna, återkoppling och möjlighet till förnyad bedömning. Utredningen betonar rättssäkerhet och proportionalitet, men lämnar stort utrymme för lokala lösningar (s. 190–197). Högskolan menar att även tillgången till behovsanpassat språkstöd och fortbildning på arbetstid behöver säkerställas på likvärdiga villkor, oavsett huvudman och yrkesgrupp. Detta kräver finansiering och organisatoriska förutsättningar för deltagande.

Språkbedömning och rätt till stöd

Högskolan Väst stödjer förslaget att barn som behöver det ska ha rätt till språkutvecklande stöd. Däremot menar vi att förslaget om obligatorisk språkbedömning behöver prövas ytterligare. Ett gemensamt nationellt material är önskvärt, men skapar inte automatiskt likvärdiga eller tillförlitliga bedömningar. Materialets validitet och reliabilitet måste undersökas, särskilt för flerspråkiga treåringar. Prövningen behöver visa om materialet identifierar relevanta stödbehov och i vilken utsträckning barn felaktigt identifieras eller förbises. Bedömningen av språkfärdigheter i svenska får heller inte användas som ett mått på barnets samlade språkförmåga (s. 306–308).

Det behöver också framgå vilken kompetens som krävs för att genomföra och tolka bedömningarna, hur denna ska säkerställas och hur arbetet ska samordnas. Resultaten bör vara ett av flera underlag och kompletteras med personalens fortlöpande observationer och professionella bedömningar. På s. 314 knyts den nya stödformen till det föreslagna bedömningstillfället. Högskolan menar att stödbehov måste kunna uppmärksammas och ge rätt till insatser även senare. En reform som ska stärka barns rätt till stöd får inte samtidigt skapa nya trösklar för detta stöd.

Högskolan Väst tillstyrker försöksverksamheten med språkstärkande insatser. Metoderna behöver prövas noggrant med tydliga effektmått och oberoende utvärdering. Hela kedjan från identifierat behov till genomförd insats och barnets fortsatta utveckling behöver följas. Även oönskade konsekvenser, så som stigmatisering och segregation, måste undersökas innan en permanent modell införs (s. 286–299).

Förskolans samlade uppdrag och barns deltagande

Högskolan Väst ser positivt på ett stärkt stöd för svenska, men menar att detta måste förenas med tydlig vägledning om förskolans flerspråkighetsuppdrag. Stödet för modersmål, nationella minoritetsspråk och svenskt teckenspråk får inte trängas undan i undervisning eller resursfördelning. Även det samiska urfolksperspektivet och barns behov av alternativ och kompletterande kommunikation behöver beaktas (s. 222–225). Kvalitetsuppföljningen måste omfatta hela förskolans uppdrag, inklusive lek, omsorg, trygghet, delaktighet och relationer. Språkresultat kan inte ensamma avgöra verksamhetens kvalitet.

Vi tillstyrker förslaget om 25 avgiftsfria timmar per vecka i allmän förskola, under förutsättning att bemanning och finansiering säkras (s. 302–304). Högskolan delar också utredningens avrådan från obligatorisk förskola för vissa barn och stödjer inriktningen att tilldela plats och erbjuda stöd utan närvaroplikt eller sanktioner (s. 283–284, 315–320). Eventuella förslag om obligatorium behöver visa såväl rättslig hållbarhet som ett mervärde jämfört med frivilliga alternativ. Mot denna bakgrund är det problematiskt att regeringen har gett ett nytt uppdrag om obligatorisk förskola innan remissbehandlingen av detta betänkande är avslutad (U2026/01573). Remissinstansernas synpunkter och utredningens invändningar bör tas till vara innan inriktningen för fortsatt lagstiftning låses.

Högskolan Väst vill också uppmärksamma barn som deltar i pedagogisk omsorg, exempelvis hos dagbarnvårdare. Dessa barn omfattas av den uppsökande verksamheten och ska tilldelas en förskoleplats om språkbedömningen visar behov av stöd (s. 318–319, 416). Det behöver dock tydliggöras hur barnens stödbehov ska tillgodoses om vårdnadshavarna avstår från platsen och barnet stannar i pedagogisk omsorg. Uppföljningen bör omfatta om barnen faktiskt får stöd, inte enbart om en plats har tilldelats. Även behovet av språkstöd, kompetensutveckling om barns språkutveckling och svenska som andraspråk samt handledning för personal inom pedagogisk omsorg behöver beaktas.

Forskning och förutsättningar för genomförandet

Högskolan Väst tillstyrker forskningssatsningen och förordar långsiktig finansiering, vetenskaplig självständighet och metodologisk bredd. Befintliga forskningsmiljöer och etablerad samverkan mellan lärosäten och förskolor bör tas till vara. Forskningen behöver ge utrymme både för att pröva insatsers effekter och för att förstå hur de fungerar under olika förutsättningar (s. 140–143).

Avslutningsvis behöver finansieringen och tidsordningen för reformerna hänga ihop. Utbildning och kompetensutveckling måste finansieras före respektive införandesteg, inte först när kraven börjar tillämpas (s. 323–326). Högskolan Väst efterfrågar därför en samlad och finansierad genomförandeplan som omfattar både huvudmännens och lärosätenas uppdrag.

Yttrandet har fastställts av Prefekt Elisabeth Jansson efter föredragning av utbildningsledare Johan Hyrén.

Med vänlig hälsning

Johan Hyrén
Utbildningsledare